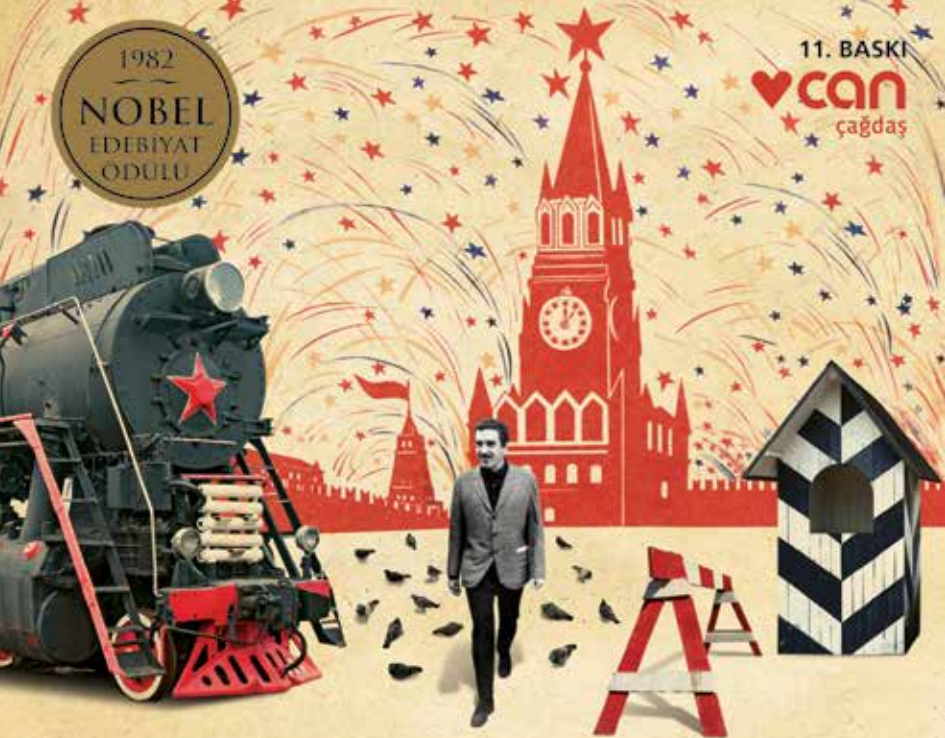

1982

NOBEL
EDEBİYAT
ODULU

11. BASKI

can
çağdaş

GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ

DOĞU AVRUPA'DA
YOLCULUK

Çeviri: İNCİ KUT

GABRIEL GARCÍA
MÁRQUEZ
DOĞU AVRUPA'DA
YOLCULUK

Can Çağdaş

Doğu Avrupa'da Yolculuk, Gabriel García Márquez

İspanyolca aslından çeviren: İnci Kut

De viaje por Europa del Este

© 1983, Gabriel García Márquez ve Gabriel García Márquez vârisleri

© 2016, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları Agencia Literaria Carmen Balcells S.A. aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2016

11. basım: Ocak 2023, İstanbul

Bu kitabın 11. baskısı 3 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Cem Alpan

Editör: Emrah İmre

Düzeltili: Aylin Samancı Elmasdağ, Burçak Başpınar

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: İmak Ofset Basım Yayın Tic. ve San. Ltd. Şti.

Akçaburgaz Mah.137.Sokak No:12

Esenyurt, İstanbul

Sertifika No: 45523

ISBN 978-975-07-3292-8

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah., Eski Büyükdere Cad., İz Plaza Giz, No: 9/25, Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

GABRIEL GARCÍA
MÁRQUEZ
DOĞU AVRUPA'DA
YOLCULUK

GEZİ

1982 NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

İspanyolca aslından çeviren

İnci Kut

♥can

Gabriel García Márquez'in Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Başkan Babamızın Sonbaharı, 1982

Bir Kayıp Denizci, 1982

Kırmızı Pazartesi, 1982

Şer Saati, 1983

Yaprak Fırtınası, 1983

Yüzyıllık Yalnızlık, 1984

Kolera Günlerinde Aşk, 1989

Labirentindeki General, 1990

Albaya Mektup Yok, 1991

İyi Kalpli Eréndira, 1991

Hanım Ana'nın Cenaze Töreni, 1992

On İki Gezici Öykü, 1993

Aşk ve Öbür Cinler, 1994

Bir Kaçırılma Öyküsü, 1996

Şili'de Gizlice, 1996

Anlatmak İçin Yaşamak, 2005

Benim Hüzünlü Orospularım, 2005

Mavi Köpeğin Gözleri, 2011

GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ, 1928'de Kolombiya'nın Aracataca kentinde doğdu. Hukuk ve gazetecilik öğrenimini yarım bıraktı. 1940'lerden başlayarak uzun yıllar gazetecilik yaptı. Yine aynı yıllarda öykü yazmaya başladı. Yayımlanan ilk önemli yapıtı, *Yaprak Fırtınası*'ydi. *Albaya Mektup Yok*, ülkesi uğruna savaşarak yaptığı hizmetlerin karşılıksız kaldığını anlayan bir subay eskisinin öyküsüydü. Bunu *Hanım Ana'nın Cenaze Töreni* (1962) ve *Şer Saati* (1962) izledi. García Márquez, en tanınmış romanı *Yüzyıllık Yalnızlık*'ı (1967), Meksika'ya ilk gidişinde yazdı. *Yüzyıllık Yalnızlık*'taki bir bölümden esinlenerek yazdığı öykülerini *İyi Kalpli Eréndira* (1972) adlı kitapta toplayan yazar, daha sonra birbiri ardı sıra *Mavi Köpeğin Gözleri*'ni (1972), *Başkan Babamızın Sonbaharı*'nı (1975), *Kırmızı Pazartes'i*'yi (1981), *Kolera Günlerinde Aşk*'ı (1985), Simón Bolívar'ın yaşamının son aylarını konu edinen *Labirentindeki General*'i (1989) yayımladı. García Márquez, 1982'de Nobel Edebiyat Ödülü'ne değer görüldü. 2014'te Meksika'da seksen yedi yaşında hayata veda etti.

İNCİ KUT, lise öğrenimini 1960'ta Ankara Koleji'nde tamamladıktan sonra Ankara Üniversitesi DTCF İngiliz Dili ve Edebiyatı ve Varşova Üniversitesi İspanyol Filolojisi bölümlerinden mezun oldu. 1990 yılından başlayarak Miguel Delibes, Gabriel García Márquez, Isabel Allende, Mario Vargas Llosa, José Mauro de Vasconcelos ve José Saramago gibi İspanyol, Portekizli ve Güney Amerikalı yazarların roman ve öykülerini Türkçeye kazandırdı.

İçindekiler

Demir Perde Kırmızı Beyaza Boyalı Bir Sırık	11
Berlin Tam Bir Saçmalık	21
Kamulaştırma Kurbanları Dertleşmek İçin Toplanıyorlar	31
Naylon Çoraplar Çek Kızları İçin Birer Mücevher	43
Prag'da Halk Herhangi Bir Kapitalist Ülkedeki Gibi Tepki Gösteriyor	53
İçin İçin Kaynayan Polonya Üzerine Gözlemler	65
SSCB: Tek Bir Coca-Cola İlanı Bulunmayan 22.400.000 Kilometrekare	87
Moskova: Dünyanın En Büyük Köyü	97
Stalin, Kızıl Meydan'daki Anıtmezar'da Hiç Pişmanlık Çekmeden Uyuyor	109
Sovyet İnsanı Tezatlardan Sıkılmaya Başlıyor	123
"Macaristan'ı Ziyaret Ettim"	131

Demir Perde Kırmızı Beyaza Boyalı Bir Sırık

Demir Perde ne bir perde ne de demirden yapılmış. Berber dükkânlarının alameti gibi kırmızı beyaza boyalı sıırıktan bir bariyer. Onun ardında üç ay geçirdikten sonra Demir Perde'nin gerçekten demirden yapılmış bir perde olmasını beklemenin bir sağduyu yoksunluğu olduğunu fark ediyorum. Ama on iki yıl inatla sürdürülen bir propaganda, tüm düşün sistemininkinden çok daha güçlü bir ikna yeteneğine sahip. Günde yirmi dört saat sürdürülen gazete edebiyatı, insanın sağduyusunu, sonunda metaforları kelime anlamıyla kabul etme raddesine getirene kadar yok ediyor.

Biz bu serüvende üç kişiydik. Hindiçin kökenli bir Fransız olan ve Paris'teki bir dergide grafikerlik yapan Jacqueline. Milano dergileri için yeri geldikçe muhabirlik yaparak nerede akşam orada sabah yaşayan, macera peşindeki İtalyan arkadaşım Franco. Üçüncüsü de, pasaportumda yazılı olduğu gibi bendim. Her şey 18 Haziran sabahı saat onda Frankfurt'taki bir kafede başladı. Franco yaz için bir Fransız arabası satın almıştı ama onunla ne yapacağını bilmiyordu, böylece "Demir Perde'nin ardında ne olduğunu görmeye gitmemizi" önerdi bize. Hava –bir ilkbahar sabahının geç saatlerindeydik– yolculuk yapmak için harikaydı.

Frankfurt polisi, arabayı Doğu Almanya'ya geçirmek için gerekli olan formalitelerden tümüyle habersizdi. İki ülke arasında ne diplomatik ilişki vardı ne de ticari. Her gece Berlin'den kalkan bir trenin geçtiği demiryolu üzerinde, nizami bir pasaporttan başka bir şey aranmıyordu. Ama bu geçit, Frankfurt'ta başlayıp her yanı Doğu'yla çevrili minicik bir Batı adası olan Batı Berlin'de sona eren bir gece tüneliydi.

Demir Perde'ye gerçekten nüfuz edebilmek için tek yol karayoluydu. Ama sınırdaki yetkililer o kadar katıydı ki, usulüne uygun vizemiz olmadan, üstelik Fransız plakalı bir otomobille kendimizi maceraya atmaya değmezdi. Frankfurt'taki Kolombiya konsolosu temkinli bir adamdır. "Dikkatli olmak gerek," dedi bize, Popayán ağzıyla konuştuğu ihtiyatlı İspanyolcasıyla, "Düşünsenize, her şey Rusların elinde." Almanlar daha açık konuştular. Sınırı geçebildiğimiz takdirde, fotoğraf makinelerimize, saatlerimize ve değerli tüm eşyalarımıza el konulacağı konusunda bizi uyardılar. Sınırdan Berlin'e kadar olan 600 kilometrelik yolun üzerinde durmamak için yanımızda yiyecek ve fazladan benzin almamızı da tavsiye ettiler ama yine de Ruslar tarafından mitralyözle taranma tehlikesiyle karşı karşıya olacağımızı söylediler.

İşi şansa bırakmaktan başka çare yoktu. Frankfurt'ta Almanca olarak bir Alman filmi daha seyredeceğimiz bir gece daha geçirme tehlikesi karşısında Franco yolculuk için yazı tura attı. Tura çıktı.

"Okay," dedi. "Sınırdaki deli numarası yaparız."

Her iki Almanya da, Hitler'in o güçlü savaş araçlarını geçirmek için inşa ettirdiği muhteşem bir karayolu ağıyla örüldü. Savaş zamanında bu yollar iki yanı keskin bir kılıç gibiydi; çünkü müttefiklerin istilasını kolaylaştırmıştı. Ama aynı zamanda barış zamanı için harikulade bir miras olarak kalmıştı. Bizimki gibi bir araba o yollarda ortalama 80

kilometre yol yapabiliirdi. Bizse karanlık basmadan Demir Perde'ye varabilmek için 100 kilometre hız yaptık.

Saat sekizde Batı dünyasındaki son köyü geçmiştik; köyün sakinleri, özellikle de çocuklar, bize dostça ama şaşkın birer selam yolladılar. İçlerinden bazıları ömürlerinde bir Fransız otomobili görmüş değillerdi. On dakika sonra, yalnızca köşeli çenesiyle ve üzeri işaretlerle kaplı üniformasıyla değil, aynı zamanda İngilizce şivesiyle de tıpkı filmlerdeki Nazileri andıran bir Alman askeri, son derece ciddi bir tavırla pasaportlarımızı inceledi. Sonra bir asker selamı çakararak aradaki tarafsız bölgeye geçmemize izin verdi, burası iki dünyayı birbirinden ayıran bomboş bir 800 metreydi. Burada ne işkence kampları vardı ne de kilometrelerce, kilometrelerce ve kilometrelerce uzanan elektrik akımı verilmiş o ünlü dikenli teller. Akşam güneşi, sanki savaşın ertesi günüyümüş gibi hâlâ postallar ve silahlar altında ezilmiş benzeyen ekilmemiş toprağın üzerine vurmuydu. İşte burasıydı Demir Perde.

Sınırdakiler yemek yiyorlardı. Tıpkı çizmeleriyle makineli tüfeği gibi, üzerine fazlasıyla büyük gelen bakımsız, kirli üniforması içindeki yeniyetme nöbetçi asker, gümrükteki personel yemeğini bitirene kadar arabayı bir yana çekmemiz için işaret yaptı.

Bir saatten fazla bekledik. Artık gece olmuştu ama ışıklar hâlâ yanmamıştı. Karayolunun öbür yanında tren istasyonu vardı, pencereleriyle kapıları kapalı duran, toz toprak içinde ahşap bir binaydı burası. Hiç ses çıkmayan karanlığın içinde sıcak yemeğin buğusu hissediliyordu.

“Komünistler de yemek yerler,” dedim, mizah duygumu yitirmemek için. Franco direksiyona dayanmış uyukluyordu.

“Evet öyle,” dedi. “Batı'daki propaganda ne derse desin.”

Saat ondan biraz önce ışıklar yandı, nöbetçi asker pa-

saportlarımızı incelemek için bizi lambanın yanına çağırdı. Okuması yazması olmayanlara özgü hem kurnaz hem de şaşkın bir dikkat içinde her bir sayfayı tek tek inceledi. Sonra bariyeri kaldırdı, on metre daha ileriye, kovboy filmlerindeki dans salonlarına benzeyen, çatısı çinko kaplı ahşap bir yapının önüne park etmemizi işaret etti. Onunla aynı yaştaki silahsız bir nöbetçi, bizi üniformalı iki gencin beklediği bir gişeye kadar götürdü, sert olmaksızın çok şaşkın görünüyorlar ama en küçük bir dostça tavır göstermiyorlardı. Bense Doğu dünyasının o koskoca kapısında beceriksiz ve yarı cahil yeniyetmelerin nöbet bekliyor olması karşısında şaşkına dönmüştüm.

İki asker, pasaportlarımızdaki bilgileri kopya etmek için uç takılan bir mürekkep kalemiyle mantar tıpası olan bir mürekkep hokkası kullandı. Çok zahmetli bir işti bu. Biri dikte ediyordu. Öteki de, köy okullarının ilk sınıfında belenmiş kargacık burgacık bir yazıyla, Fransızca, İtalyanca, İspanyolca sesleri kâğıda geçiriyordu. Parmakları mürekkebe bulanmıştı. Hepimiz ter içinde kalmıştık. Onlar onca çabalamaktan. Bizler de onların bu çabasından. Ama benim doğum yerim olan “Aracataca”nın dikte edilip yazıldığı o talihsiz âna kadar sabretmeyi başardık.

Bir sonraki gişede ne kadar paramız olduğunu beyan ettik. Ama gişenin değişmiş olması bir formalite meselesi idi; çünkü bu operasyonu ilk gişedeki aynı iki nöbetçi yürütüyordu. Son olarak –üçüncü bir gişede– Almanca ve Rusça bir formüleri, işaretler aracılığıyla, otomobilmize dair tüm ayrıntılı bilgilerle doldurmamız gerekti. Abartılı işaretler, beş dilde bağrışmalar ve lanet okumalarla geçen yarım saatin sonunda, parasal bir safsatanın içine düştüğümüzün farkına vardık. Otomobilin vergisi, yirmi Doğu Alman markı tutuyordu. Batı Alman bankaları 1 dolara 4 Batı Alman markı veriyordu. Doğu Alman bankaları, yine 1 dolara yalnızca 2 Doğu Alman markı

veriyordu. Ama Batı Alman markıyla Doğu Alman markı eşdeğerdeydi. Sorun şuydu ki, dolarla ödeyecek olursak otomobilin vergisi 10 dolara geliyordu. Ama Batı Alman markıyla ödersek yalnızca 20 Batı Alman markı tutuyor, yani 5 doları geçmiyordu.

Bu noktaya geldiğimizde –artık çileden çıkmış ve açlıktan ölmüş bir haldeyken– tam Demir Perde'nin tüm filtrelerinden geçtiğimizi sanıyorduk ki, gümrük müdürü ortaya çıktı. Dış görünümü ve hali tavrıyla tam bir taşralıydı, ayaklarındaki kırk santimlik çizmelerin üstünde toprak rengi pamuklu bir pantolon, sırtında biçimi kaçmış cepleri sanki kâğıtlarla ve ekmek kırıntılarıyla dolmuş gibi görünen şayak bir ceket vardı. Bize Almanca bir şeyler söyledi. Peşinden gitmemiz gerektiğini anlamıştık. Gökyüzünde görünen ilk yıldızların zar zor aydınlattığı ıssız karayoluna çıktık, tren raylarından karşıya geçtik, istasyon binasının arkasından dolaştık, yeni tüketilmiş yemek kokan uzun bir yemek salonuna girdik, sandalyeler dörder kişilik küçük masaların üzerine istif edilmişti. Kapıda, üzerinde Marksizm hakkında kitapların ve siyasi propaganda broşürlerinin sergilendiği bir masanın yanında, makineli tüfekli bir nöbetçi duruyordu. Franco'yla ikimiz müdürün yanında yürüyorduk. Jacqueline, zemindeki ses çıkaran tahtaların üzerinde topuklarını sürükleyerek bizi birkaç metre geriden izliyordu. Müdür durdu, kaba bir hareketle ona yanımıza gelmesini işaret etti. O da dediğini yaptı ve dördümüz, dipteki son kapıya varana kadar, ıssız koridorlardan oluşan bir labirentin içinde sessizce ilerlemeye koyulduk.

Dört köşe bir odaya girdik; içeride kasanın yanında bir yazı masası, üzerinde siyasi propaganda broşürleri ve bir ibrik bulunan küçük bir masanın etrafında dört tane sandalye, duvara bitişik bir de yatak vardı. Yatağın üzerindeki duvarda, Doğu Alman Komünist Partisi sekrete-

rinin bir dergiden kesilmiş resmi aslıydı. Müdür, elinde pasaportlarla yazı masasının başına geçti. Bizler de sandalyelere yerleştik. Burası bana Kolombiya'daki köyleri hatırlatmıştı: Gündüzleri hiçbir şey yapılmayan ama geceleri sinemada kararlaştırılmış aşk buluşmalarına yaran taşra mahkemeleri gelmişti aklıma. Jacqueline etkilmiş gibi görünüyordu.

O odada ne kadar kaldığımızı kesin olarak söyleyemem. Hayatımda rastladığım en beceriksiz memur tarafından doldurulan aynı soru formülerine her birimiz sırayla cevap vermek zorundaydık. Başlangıçta sert davranıyordu. Kapitalist casuslar olmadığımızı, yalnızca Doğu Almanya'da şöyle bir dolaşma emelinde olduğumuzu her yolu deneyerek ona anlattık. Ben o adamın İngilizce, Fransızca, İtalyanca, İspanyolca sözcüklerin, hatta en anlamlı işaretlerin bile çarpıp geri döndüğü zırlı bir Almanca ile düşündüğü izlenimine kapılmıştım. Bu sağır-lar diyalogu onu zıvanadan çıkarmıştı. Önce bu konuşmalar yüzünden, sonra da karalamalar ve düzeltmelerle mahvolan vizeleri üç kez yırtıp atmak zorunda kaldığımda kendi yetersizliği karşısında isyan etti.

Sıra Jacqueline'e geldiğinde hava biraz yumuşamıştı; çünkü müdür onun Hindiçin'e özgü yüz hatlarından geç de olsa etkilenmeye başlamıştı. Bu yolculukta onun "sarı saçlı, mavi gözlü bir sevgili" bulabileceğini bize işaretlerle anlattıktan sonra, duyduğu hayranlığın kanıtı olarak ona bedava bir vize bahşetti. Adamın bürosundan çıktığımızda yorgunluğumuzun ve öfkemizin son radde-sine gelmiştik ama yarım saat daha kaybetmemiz gerekiyordu; çünkü müdür işaretlerle, yarım yamalak Almanca ve İngilizce sözcüklerle, sonunda kelimesi kelimesine anlamayı becerdiğimiz bir cümleyi bana anlatmaya çalışıyordu: "Özgürlük güneşi elbet bir gün Kolombiya'nın üzerinde parlayacaktır."

Sınıfların ortadan kalkması hayret verici bir şey. Herkes eşit, herkes aynı düzeyde, herkes kötü dikilmiş eski püskü giysiler içinde, ayaklarında kalitesiz ayakkabılar var. Hiç acele etmiyorlar, telaş yok, sanki yaşamak için her şeyi ağırdan alıp tüm vakitlerini kullanıyorlar. Burada da köylerdeki aynı saf, iyi kalpli ve sağlıklı kalabalık kitleler var ama devasa boyutlarda.

Doğu Avrupa'da Yolculuk Gabriel García Márquez'in 1950'lerde gazeteci olarak Doğu Avrupa'daki sosyalist ülkelere yaptığı seyahatin bir güncesi. Doğu Almanya'dan başlayıp Çekoslovakya, Polonya, Macaristan ve Sovyetler Birliği'ne uzanan bu serüven boyunca okurlar Márquez'in hem yol arkadaşları ve tanıştığı kişilere dair gözlemlerini hem de dönemin toplumsal ve siyasi gelişmeleriyle ilgili yorumlarını bulacaklar, elbette hepsi yazarın kendine has renkli anlatımıyla.

#sınıfsıztoplum #eşitlik #sosyalizm #gazetecilik #günce #gözlem

 can

can yayinlan.com | [f](#) | [B](#) | [v](#) can yayinlan

ISBN

ISBN: 978-975-07-3292-8

9 789750 732928